

ЗМІСТ ХРИСТІЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ У ПОЗАНАВЧАЛЬНІЙ ВИХОВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

У статті представлено аналіз змісту християнського виховання підлітків у позанавчальній виховній діяльності в умовах сьогодення. З'ясовано, що завдання християнського виховання підлітків у позаурочний час полягає у тому, щоб поглибити і розширити отримані знання; допомогти сформувати практичні навички і світоглядні переконання; через поєднання принципів християнської моралі із життєвим досвідом учнів формувати навички поведінки, які відповідають нормам християнської моралі; сприяти усвідомленню дітьми образу Ісуса Христа як найдосконалішого прикладу для наслідування; наповнювати різні сфери виховної роботи релігійним змістом; урізноманітнювати дозвілля підлітків через організацію як навчальної, так і розважально-ігрової діяльності; залучати до виховної роботи духовно-морального спрямування батьків учнів, учителів школи та священників.

Встановлено, що в позанавчальний час християнське виховання підлітків здійснюється такими формами та методами, як: благодійна, екологічна, естетична та трудова діяльність, паломництво, відвідування Церковних Служб, організація роботи дитячого християнського театру, дитячих християнських гуртків, таборів, святкування Церковних Свят (Різдва, Пасхи та ін.).

***Ключові слова:** підлітки, позанавчальна діяльність, християнське виховання, вчителі, благодійна діяльність.*

Дерев'янку І. В. Содержание христианского воспитания подростков во внеучебной воспитательной деятельности на современном этапе. В статье представлен анализ содержания христианского воспитания подростков во внеклассной воспитательной деятельности в современных условиях. Установлено, что задача христианского воспитания подростков во внеурочное время заключается в том, чтобы углубить и расширить полученные знания; помочь сформировать практические навыки и мировоззренческие убеждения; формировать навыки поведения, соответствующих нормам христианской морали; способствовать осознанию детьми образа Иисуса Христа как совершенного примера для подражания; наполнять различные сферы воспитательной работы религиозным содержанием; разнообразить досуг подростков организацией как учебной, так

и развлекательно-игровой деятельности; привлечь к воспитательной работе духовно-нравственной направленности родителей учеников, учителей школы и священников.

Установлено, что во внеклассное время христианское воспитание подростков осуществляется следующими формами и методами: благотворительная, экологическая, трудовая и эстетическая деятельность, паломничество, посещение церковных служб, организация работы детского христианского театра, детских христианских кружков, лагерей, празднование церковных праздников (Рождества, Пасхи и др.).

Ключевые слова: подростки, внеклассная работа, христианское воспитание, учителя, благотворительная деятельность.

Derevianko I. V. The Content of the Adolescents' Christian Upbringing During Extra-curricular Activity in the Modern Society. The article analyzes the content of the adolescents' Christian upbringing during extra-curricular activity in the modern society. The aim of adolescents' Christian upbringing during extra-curricular time is to develop and broaden their gained knowledge; to help shaping their practical skills and ideological beliefs; to develop behavioral skills that can be identified with the standards of Christian morality; to promote awareness of children by the image of Jesus Christ as the most perfect example for imitation; to fill various fields of educational work with religious content; to diversify of the adolescents' leisure activities by organizing both educational and entertaining activities; to involve adolescents' parents, school teachers and priests to their Christian upbringing during the extra-curricular activity.

It is proved that during extracurricular time, adolescents' Christian upbringing is carried out by the following forms and methods: charitable activity, ecological activity, labor activity, aesthetic activity, pilgrimage, visiting of Church services, organizing children's Christian theater, children's Christian Clubs, camps, celebrating of Church holidays (Christmas, Easter, etc.).

Key words: adolescents, extra-curricular activity, Christian upbringing, teachers, charitable activity.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Вивчення і організація християнського виховання підлітків видається актуальним завданням у складних соціокультурних умовах, пов'язаних з девальвацією загальнолюдських цінностей, утратою виховного ідеалу.

Дослідження змісту християнського виховання як системи неможливе без урахування завдань, форм і методів зазначеного виховання підлітків у

позанавчальній виховній діяльності, яка є однією зі сфер впливу на формування християнських цінностей підростаючого покоління.

Аналіз основних досліджень і публікацій, в яких започатковано розв’язання даної проблеми. Вивчення стану наукової розробки означеної педагогічної проблеми показало, що педагогічні ідеї християнського виховання підлітків у позанавчальній виховній діяльності перебувають у полі зору Т. Саннікової, В. Марко, І. Кравченко та інших науковців.

Мета статті – схарактеризувати педагогічні ідеї християнського виховання підлітків у позанавчальній виховній діяльності на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розглядаючи педагогічні ідеї християнського виховання, слід зазначити, що воно, як і будь-яке виховання, має свою певну педагогічну систему, яка має такі складові:

- суб’єкти християнського виховання – ті, хто організує християнське виховання – сім’я (батьки), школа (вчителі), недільні школи при церквах та монастирях (священники);
- об’єкти впливу християнського виховання – підлітки;
- мета і завдання християнського виховання;
- зміст християнського виховання;
- принципи його організації;
- засоби, форми і методи християнського виховання.

У сучасній школі християнське виховання здійснюється як у навчальній діяльності при вивченні факультативних предметів «Християнська етика», «Біблійна історія та християнська етика», так і в позанавчальний час [6].

Дослідження науковців [1; 2; 6] свідчать, що виховання дітей на основі християнських цінностей не може бути сконцентрованим лише в системі календарних занять.

Так знання учнів, здобуті на заняттях курсу «Біблійна історія та християнська етика», «Християнська етика» поглиблюються і розширюються на позаурочних заходах [1].

У свою чергу, позаурочний захід такого гатунку має бути своєрідним продовженням навчальної діяльності на занятті, створюючи відповідний ґрунт для формування християнських переконань і стереотипів поведінки.

Такі заходи є цікавими, змістовно та емоційно насиченими, відповідають віковим та індивідуальним особливостям дітей, з урахуванням їхніх інтересів і бажань, що сприяє учнівській творчості та ініціативі [6].

У цілому, завдання християнського виховання підлітків у позаурочний час полягає у тому, щоб:

- поглибити і розширити отримані знання;
- допомогти сформувати практичні навички і світоглядні переконання;
- через поєднання принципів християнської моралі із життєвим досвідом учнів сформувати навички поведінки, які відповідають нормам християнської моралі;

- сприяти усвідомленню дітьми образу Ісуса Христа як найдосконалішого прикладу для наслідування;

- наповнювати різні сфери виховної роботи релігійним змістом;
- урізноманітнити дозвілля учнів формами організації як навчального, так і розважально-ігрового плану;

- залучати до виховної роботи духовно-морального спрямування батьків учнів, учителів школи та представників громадськості [2].

Інші педагоги-дослідники [3; 5] до завдань християнського виховання в позанавчальній діяльності відносять:

- організацію дозвілля школярів, культурного відпочинку та розумових розваг (літні християнські табори, паломництва, олімпіади, конкурси, гуртки зміст діяльності яких пов'язаний з християнською тематикою);

- формування християнських якостей таких, як піклування про інших у процесі благодійної діяльності (відвідування сиріт, допомога немічним, хворим, людям похилого віку);

- залучення підлітків до молитовного життя Церкви (відвідування Богослужінь у позанавчальний час);

- залучення обдарованих підлітків до літургійного співу.

Аналіз цілої низки науково-педагогічних джерел [1; 2; 3; 4; 5] дозволяє стверджувати, що в позанавчальний час християнське виховання підлітків здійснюється наступними засобами, формами та методами.

Так, науковець Т. Санікова зазначає, що ефективними формами християнського виховання у позанавчальний час є:

1. Благодійна діяльність. Наприклад, благодійна робота з людьми похилого віку може включати відвідування будинку для пристарілих одиноких людей та відвідування одиноких людей у мікрорайоні школи. Така форма християнського виховання сприяє тому, що діти виявляють співчуття одиноким людям через особисте з ними спілкування, святкову програму; допомогу у прибирання помешкання; дарунки, зроблені власними руками; тістечка, випечені вдома разом з батьками.

Благодійна діяльність, спрямована на допомогу дітям-сиротам в школах-інтернатах, сприяє формуванню такої християнської якості як піклування про інших.

2. Екологічна діяльність: посадка дерев, кущів і квітів у парку весною, прибирання листя – восени, піклування про птахів узимку.

3. Паломництва.

4. Відвідування Церковних Служб під час святкування Різдва, Пасхи [5].

Автор зазначає, що методами християнського виховання підлітків у позанавчальний час є бесіда, дискусія, колективне читання і обговорення суперечностей зі Святого Письма, приклади з життя підлітків, сучасників та християнських сподвижників, аналіз і моделювання проблемних ситуацій, рольові ігри, творчі завдання, самостійна робота.

При цьому важлива роль відводилася суб'єкт-об'єктивним взаєминам педагогів та школярів [5].

Дослідниця В. Марко виокремлює такі методами християнського виховання як заохочення до:

- релігійної діяльності (участь дітей у Богослужіннях, читання духовної літератури, уважне слухання проповідей священика);
- харитативної діяльності (допомога в проведенні благодійних акцій, відвідання сиротинців);
- національної діяльності (святкування національних свят у родині і школі, дотримання українських традицій);
- соціальної діяльності (спілкування і знайомства з учнями інших шкіл);
- естетичної діяльності (ознайомлення з сакральним мистецтвом, участь у образотворчих та драматичних гуртках);
- рекреаційної діяльності (участь у літніх таборах, екскурсії, перегляд фільмів);
- трудової діяльності (служіння в Церкві, допомога вчителям у підготовці до свят, прибирання та оформлення шкільного середовища);
- фізичної діяльності (проведення спортивних змагань, участь у спортивних гуртках) [4, с.140-143].

Стосовно форм християнського виховання підлітків у позанавчальний час, науковці І. Ковровський та Л. Мартиненко акцентують увагу на організації позакласних виховних заходів із християнської етики, а саме: індивідуальні, групові, загальні форми християнського виховання [1].

При цьому до індивідуальних форм християнського виховання відносять: індивідуальні бесіди з дітьми та батьками, індивідуальні завдання для підготовки до години інформації чи дискусії; до групових – заняття гуртка чи студії; випуск християнської стіннівки чи часопису; заняття дитячого християнського театру; до загальних – підготовка і проведення тематичного тижня; проведення конкурсу малюнків та пісні; проведення тематичних ранків, вечорів, олімпіад, зустрічей, лекторіїв тощо [1].

Деякі загальні форми християнського виховання виходять за межі однієї школи і перетворюються в різноманітні міжшкільні (районні, обласні, всеукраїнські) огляди, ігри, конкурси, турніри тощо [1].

Заслуговує на увагу така групова форма християнського виховання як організація роботи дитячого християнського театру, оскільки, діти об'єднані одним завданням, працюють в обставинах, створених на основі духовних потреб і спільного бажання нести радість іншим. Вчитель залучає до роботи учнів приблизно однієї вікової категорії, наприклад, з паралельних або суміжних класів [1].

Така загальна форма християнського виховання, як проведення різноманітних конкурсів (конкурсів колядок, християнської поезії) як у межах окремого класу, так і в рамках школи, створює у навчальному закладі своєрідну атмосферу змагання, яке здатне виховувати в учнів такі християнські цінності, як взаємодопомога, толерантність, почуття радості за успіхи товаришів та ін.

Іншими формами християнського виховання підлітків у позанавчальний час педагоги вважають зустрічі зі священнослужителями і представниками різних релігійних конфесій. При таких зустрічах активність учнів зумовлюється їх зацікавленістю тематикою зустрічі і, як наслідок, тими запитаннями, які вони задають гостеві [4].

Важливими формами християнського виховання підлітків є також лекції та доповіді на обрану тему з християнської етики, екскурсії до святинь України, перегляд фільмів біблійної тематики, концерт духовної музики, виставки малюнків-ілюстрацій до Біблії [2].

Екскурсії до святинь України, як форма християнського виховання підлітків у позанавчальний час приурочуються до вивчення певних тем, що пов'язані, наприклад, з церковною архітектурою, святинями рідного краю, а саме: при вивченні тем «Найвідоміші храми України», «Традиційна символіка храму», проведенні екскурсій до храмових споруд місцевого чи загальнонаціонального значення, як-то Києво-Печерська Лавра тощо.

Водночас, учні знайомляться з деякими історичними фактами та життєписом тих святих, чії мощі знаходяться у печерах Лаври [1].

Концерт духовної музики і співу як форма християнського виховання підлітків організують безпосередньо в школі і для цього запрошують церковний хор чи готують виступи власного хорового колективу [2].

Стосовно дієвих методів християнського виховання підлітків у позанавчальний час, науковці визначають такий метод християнського виховання як дискусія [5].

Його цінність вимірюється вибором цікавої теми, яка є актуальною для молоді, відповідає їхнім інтересам, спонукає до пізнання і самовдосконалення при цьому велику зацікавленість викликає в учнів питання місця молоді в релігії, Церкві. Формат дискусії у позанавчальний час сприяє більш вільному обміну думок і висловленню власної позиції з даної тематики [2].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок. Таким чином, підводячи підсумок, можемо сказати, що зміст християнського виховання підлітків у позанавчальній виховній діяльності в умовах сьогодення полягає в чітко організованій системі християнського виховного процесу, який містить основні системоутворюючі елементи: суб'єкти християнського виховання (вчителі, священики, батьки); об'єкти християнського виховання – підлітки; мету і завдання християнського виховання; зміст зазначеного виховання; засоби, форми і методи християнського виховання.

Перспективним напрямом подальших наукових пошуків визначено аналіз шляхів популяризації питань організації християнського виховання підлітків у позакласній роботі в сучасних приватних християнських школах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Біблійна історія та християнська етика: програма для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-11 клас / ФИЛИП (Осадченко Р.А.), Євтух М.Б., Ковровський І. Г. та ін. – Полтава : ФОП Мирон І. А., 2016. – 132 с.

2. Ковровський І. Г. Формування духовно-моральних цінностей засобами курсу «Біблійна історія і християнська етика» : навчально-методичний посібник / І. Г. Ковровського. – Біла Церква : КОПОПК, 2010. – 200 с.

3. Кравченко І. В. Формування у підлітків моральних вчинків у позакласній роботі : автореф. дис... канд. пед. наук : 13. 00.07. Київ, 2004./ І. В. Кравченко – 17 с.

4. Марко В. Ю. Духовне виховання дітей молодшого шкільного віку в катехитичних і католицьких школах : монографія. / Ю. В. Марко – Львів : Видавництво Українського католицького університету, 2015. – 268 с.

5. Саннікова Т. В. Духовне виховання молодших підлітків засобами християнської етики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2007. / Т. В. Саннікова. – 20 с.

6. Християнська етика в українській культурі. Поради небайдужим батькам. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.rokim.org.ua